

Інформаційно-аналітична записка щодо впливу діяльності у сфері трансферу технологій на фінансовий стан підприємств, установ та організацій

На виконання пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 р. № 1030 Міністерство освіти і науки України (далі – МОН) узагальнило інформацію, надану головними розпорядниками бюджетних коштів – п'ятьма національними академіями наук і 63 органами державної влади щодо впливу діяльності у сфері трансферу технологій на фінансовий стан підприємств, установ та організацій.

Форми для надання відповідних відомостей було укладено з урахуванням Методологічних положень з організації державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності підприємств (у редакції наказу Державної служби статистики України від 25 жовтня 2019 р. № 350), згідно з якими до показників про кількість придбаних/переданих нових технологій за формами придбання/передання належать:

- придбання/передання права на патенти, ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей;
- придбання/передання результатів досліджень та розробок;
- ноу-хау, угоди на придбання/передачу технологій;
- придбання/продаж устаткування;
- цілеспрямований прийом/перехід на роботу кваліфікованих фахівців;
- інші.

Чистий дохід від реалізації продукції підприємствами, установами та організаціями, які здійснювали трансфер технологій, у 2020 році склав 88,51 млн грн, що майже у 52 рази менше порівняно із 2019 роком, у тому числі заклади вищої освіти (далі – ЗВО) – 11,53 млн грн, що у 1,53 рази менше за аналогічний показник 2019 року.

Собівартість реалізованої продукції підприємств, установ та організацій, які здійснювали трансфер технологій, за звітний період складала 109,23 млн грн, що у 36 разів нижче порівняно із 2019 роком, у тому числі ЗВО – 13,47 млн грн, що майже у 2 рази нижче за аналогічний показник 2019 року.

Передачу технологій та інших об'єктів права інтелектуальної власності у 2020 році здійснювали ЗВО, установи, підприємства та організації, які підпорядковані Національній академії наук України – 4 установи, Національній академії медичних наук України – 2, Національній академії аграрних наук України – 101, Міністерству оборони України – 2 (далі – МОУ), Міністерству освіти і науки України – 17 ЗВО та 1 наукова установа, а також низка установ Міністерства соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики).

У звітному році підприємствами, установами та організаціями головних розпорядників бюджетних коштів було передано 1794 технологій, що на 73,16 % менше у порівнянні із 2019 роком, на загальну суму 85,78 млн грн, що у 4,5 рази менше порівняно із 2019 роком, у тому числі ЗВО передано 448 технологій (на 30,6 % більше порівняно із 2019 роком) на загальну суму 19,82 млн грн. (майже у 2 рази менше порівняно із 2019 роком).

Головні розпорядники бюджетних коштів подали відомості щодо доходів отриманих їхніми установами, підприємствами та організаціями за договорами на передання технологій (рис. 1).

Установи НААН України у звітному році за договорами на передання технологій отримали дохід у сумі 77,64 млн грн, що у 4,4 рази менше, порівняно із 2019 роком; НАМН України – 0,23 млн грн, що співставно із показником 2019 року; НАН України – 2,99 млн грн, що у 2,8 рази менше, порівняно із показником доходів у 2019 році; Мінсополітики України – 0,14 млн грн (Мінсоцполітики не здійснювало діяльність у сфері трансферу у попередньому звітному періоді); МОН України – 19,82 млн грн, що у 1,8 рази менше, порівняно із доходами отриманими за договорами на передання технологій у 2019 році, у тому числі ЗВО – 19,82 млн грн.

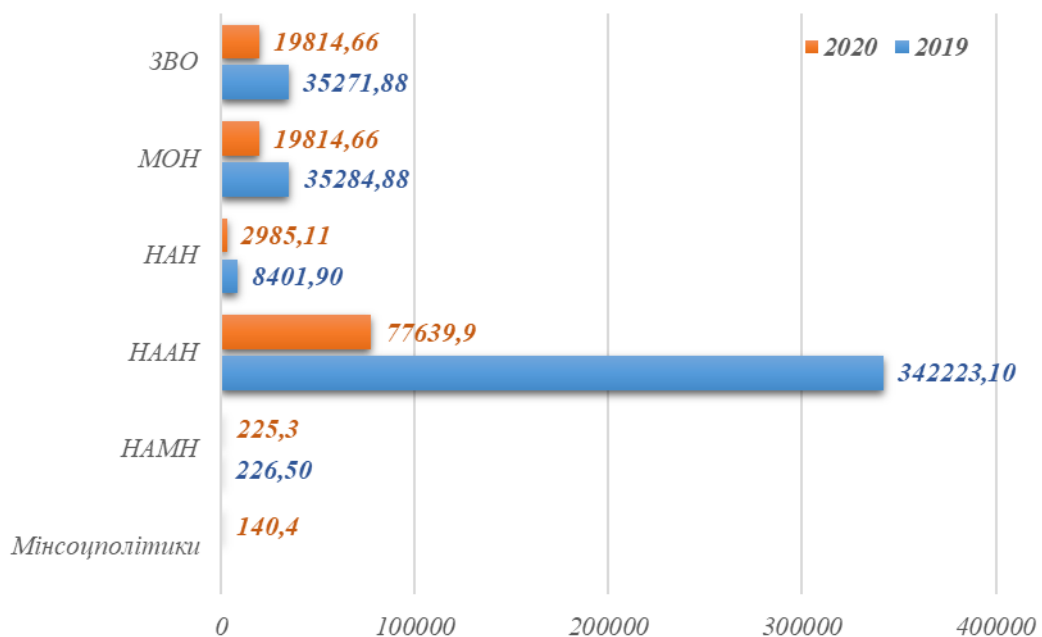

Рисунок 1 – Доходи за договорами на передання технологій, отримані головними розпорядниками бюджетних коштів у 2019 та 2020 роках, тис. грн

За формами передання технологій найбільшу частку доходів склали договори на *передання результатів наукових досліджень та розробок* – 74,92 % або 75,52 млн грн, у тому числі ЗВО 19,04 % або 19,19 млн грн (рис. 2). У 2020 році найменшу частку складають доходи від *передання ноу-хау, угод на передання технологій* 0,5 % або 0,5 млн грн та від *передання прав на патенти* 2,09 % або 2,11 млн грн. Тобто у 2020 році, як і у 2019 році, переважно заключали договори на передання результатів досліджень та розробок.

Доходи від *ліцензій на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей* склали 22,49 % або 22,67 млн грн (у тому числі ЗВО – 0,62 % або 0,6 млн грн). Слід відмітити, що у 2020 році, порівняно із 2019 роком, кількість договорів на передання ліцензій на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей зросла у понад 2 рази.

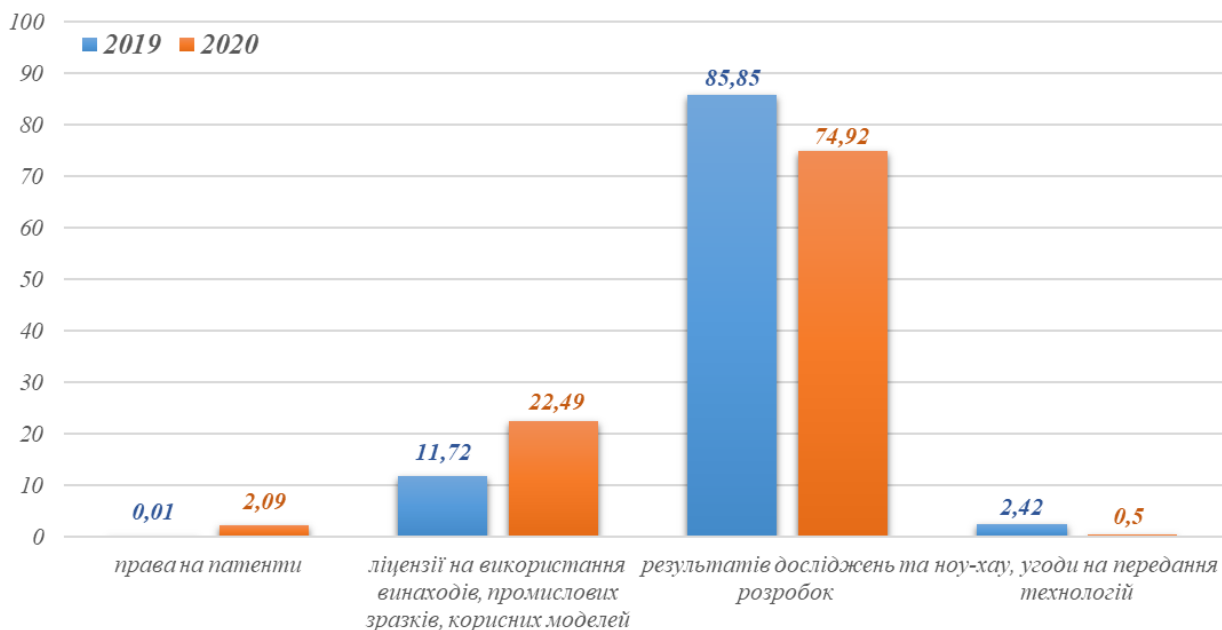

Рисунок 2 – Структура доходів за формами договорів на передання технологій у 2019 та 2020 роках

У звітному періоді видатки на придбання технологій здійснювали установи Міністерства оборони України у розмірі 133,81 млн грн на придбання 8 результатів досліджень та розробок (рис. 3). Інших відомостей щодо фінансово-економічних показників форми для збору інформації Міністерство оборони не надало.

Також придбання технологій у звітному періоді здійснювали підприємства, установи та організації НААН України – 517 одиниць на загальну суму 9,15 млн грн та МОН України – 203 одиниці на загальну суму 27,30 млн грн, у тому числі ЗВО – 202 одиниці на загальну суму 27,29 млн грн.

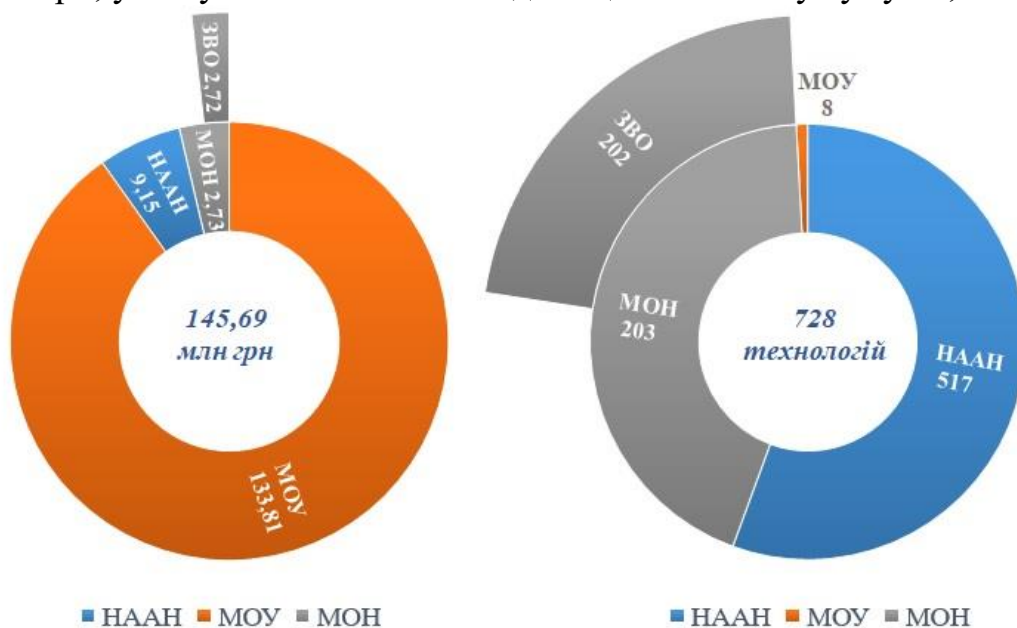

Рисунок 3 – Кількість та вартість технологій, придбаних за договорами на придбання технологій, за головними розпорядниками бюджетних коштів у 2020 році, одиниць та млн грн

Порівняно із 2019 роком, у 2020 році видатки на придбання технологій зросли у понад 92 рази, а їх кількість – у понад 80 разів.

Частка видатків на матеріальне заохочення (у тому числі виплата винагороди авторам технологій та виплата винагороди особам, які здійснюють трансфер технологій) у чистому доході підприємств, установ та організацій у звітному періоді складає 14,17 % або 12,54 млн грн (у тому числі ЗВО – 4,57 % або 4,05 млн грн), а частка витрат на придбання технологій у чистому доході – 164,61 % або 145,69 млн грн (у тому числі ЗВО – 3,08 % або 2,73 млн грн).

Видатки на матеріальне заохочення у звітному році розподілились наступним чином: виплата винагороди авторам технологій склала 59,41 % або 7,45 млн грн, у тому числі ЗВО – 28,87 % або 3,62 млн грн, виплата винагороди особам, які здійснюють трансфер технологій склала 40,59 % або 5,09 млн грн, у тому числі ЗВО – 3,39 % або 0,43 млн грн (рис. 4).

Таким чином, у порівнянні із попереднім звітним періодом, у 2020 році істотно зросли виплати винагороди особам, які здійснюють трансфер.

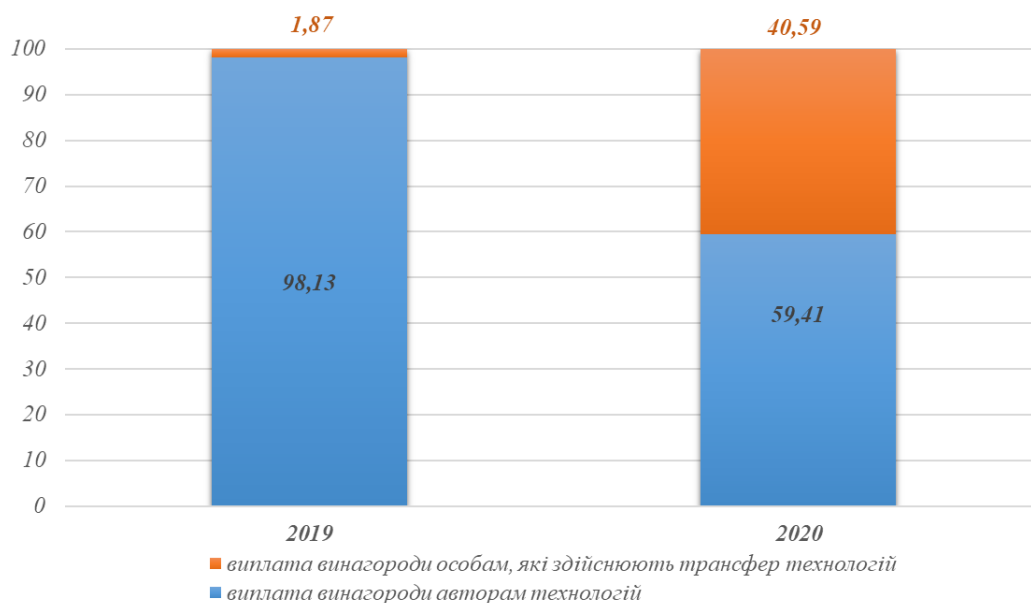

Рисунок 4 – Структура видатків на матеріальне заохочення у 2019 та 2020 роках

Головні розпорядники бюджетних коштів подали відомості щодо видатків здійснених їхніми установами, підприємствами та організаціями (рис. 5). Установи НАМН України у звітному році здійснили виплати авторам технологій у сумі 0,08 млн грн, НАН України – 0,68 млн грн, Мінсоцполітики України – 0,02 млн грн, НААН України – 3,05 млн грн, МОН України – 3,62 млн грн, у тому числі ЗВО – 3,62 млн грн.

Зазначимо, що майже за всіма головними розпорядниками бюджетних коштів, за винятком НАМ України, спостерігається падіння виплат авторам технологій, але з огляду на зменшення кількості договорів на передання технологій і відповідно зменшення коштів, отриманих за цими договорами, цей факт не виглядає критичним. Поза тим, НАМН України, не зважаючи на майже

сталу суму коштів, отриманих за договорами на передання технологій, виплати авторам технологій збільшила у понад 2,5 рази.

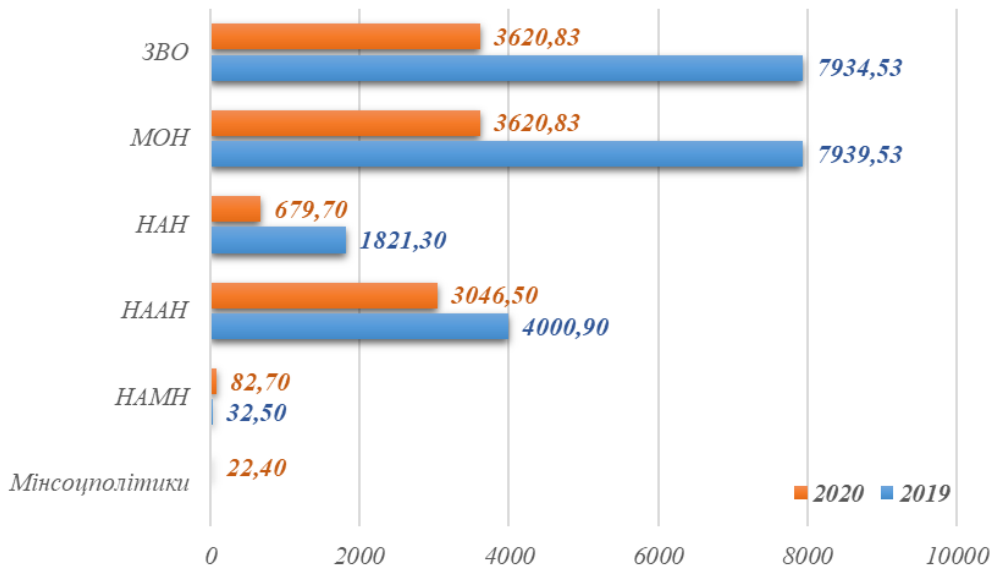

Рисунок 5 – Видатки на виплати винагороди авторам технологій, здійснених підприємствами, установами та організаціями, за розпорядниками бюджетних коштів у 2019 та 2020 роках, тис. грн.

Частка видатків на матеріальне заохочення від доходів, отриманих за договорами на передання технологій, за головними розпорядниками бюджетних коштів у 2020 році складала: НАМН України – 36,71 %, НАН України – 22,77 %, НААН України – 3,92 %, МОН України – 18,27 %, у тому числі ЗВО – 18,27 % (рис.6). Медіанне значення частки видатків на матеріальне заохочення авторів технологій від доходів, отриманих за договорами на передання технологій складає 18,27 %.

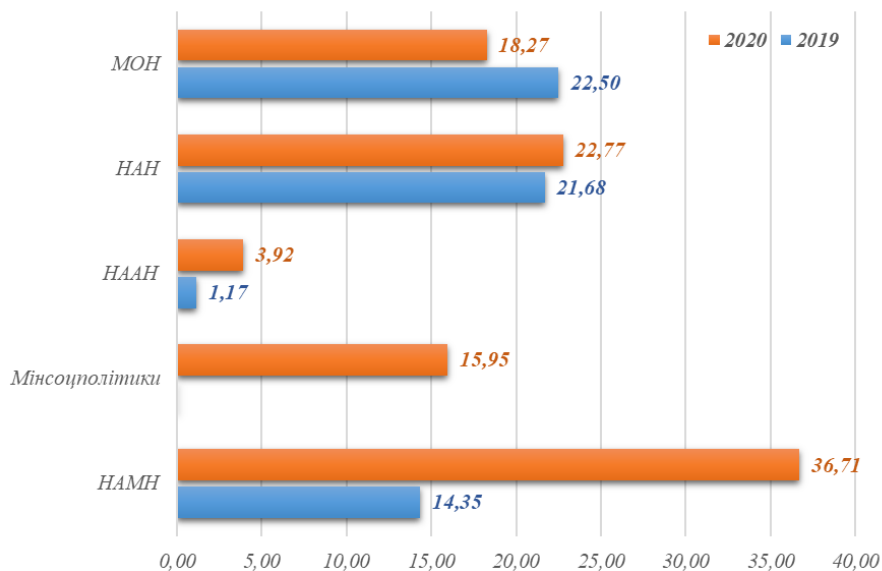

Рисунок 6 – Частка видатків на матеріальне заохочення від доходів, отриманих за договорами на передання технологій, за головними розпорядниками бюджетних коштів у 2019 та 2020 роках, %

Структура видатків на придбання технологій представлена на рис. 7. Так, якщо у 2019 році найбільшу частку договорів, а саме 97,40 %, склали договори на придбання прав на патенти, то у 2020 році найбільшу частку, а саме 99,57 %, складають договори на придбання результатів досліджень та розробок, а частка договорів на придбання прав на патенти складає лише 0,17 %. Також у звітному році придбавали ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей, а частка таких договорів складала 0,25 % та заключали договори на придбання ноу-хау, угоди на придбання технологій – 0,01 %.

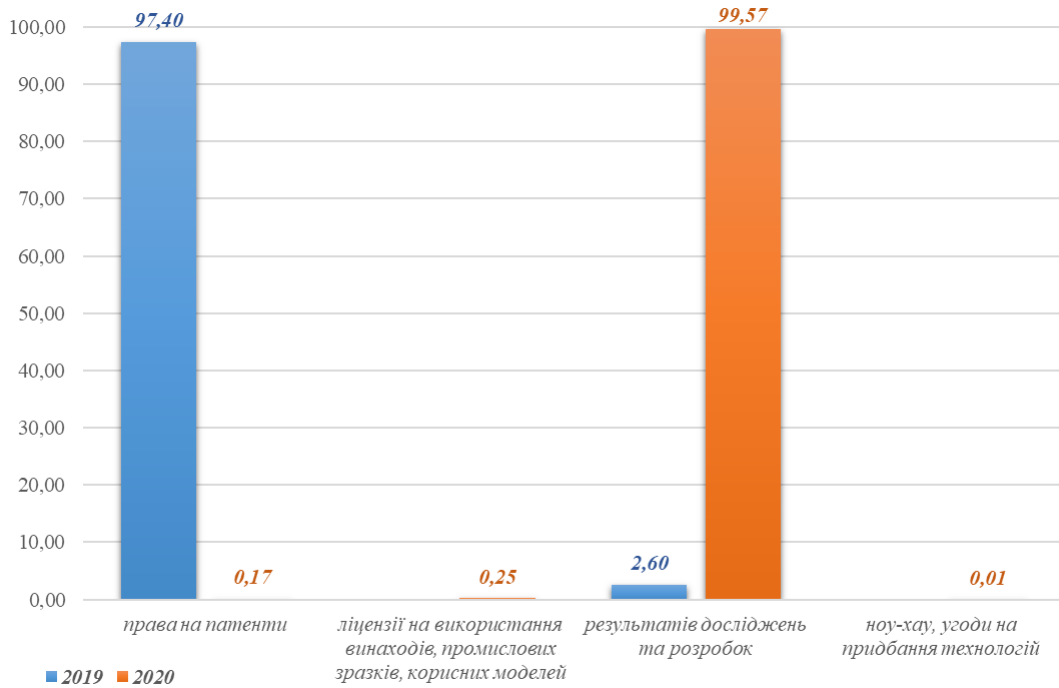

Рисунок 7 – Структура видатків за формами договорів на придбання технологій у 2019 та 2020 роках, %

Таким чином, можна сказати, що установи, підприємства та організації переважно дотримуються вимог до розміру мінімальних ставок виплати винагороди авторам технологій та особам, які здійснюють їх трансфер, затверджених постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди авторам технологій та особам, які здійснюють їх трансфер» від 04 грудня 2019 р. № 1030, а саме: виплати винагороди авторам технологій на рівні не менше 20 % від доходу, одержаного від договорів про трансфер технологій (роялті, паушальні платежі тощо), та особам, які здійснюють трансфер технологій та/або їх складових, у розмірі не менш як 2 відсотки доходу, одержаного на підставі договору про трансфер технологій.

Істотно недоплачує своїм авторам та особам, які здійснюють трансфер, лише Національна академія аграрних наук України.

Крім того, НАМН України продемонструвала зростання таких виплат у 2,5 рази.

З огляду на вищезазначене, у звітному періоді виплати винагороди не мали істотного впливу на фінансовий стан установ, підприємств та організацій,

оскільки складають лише 12,42 % від чистого доходу від реалізації продукції, що менше навіть за податок на додану вартість.

Крім того, у звітному періоді ЗВО передали більшу кількість технологій, але отримали дохід на 43,82 % нижчий порівняно із 2019 роком.

З огляду на розподіл видатків за формами договорів на придбання технологій можна стверджувати, що у звітному році покупці надавали перевагу придбанню результатів досліджень та розробок, а не готових технологій, що вплинуло на кінцеву вартість договору.

Слід підкреслити, що із 678 підприємств, установ та організацій, які подали відомості щодо запитуваної звітної інформації, діяльність у сфері трансферу здійснюють лише 18,7 % або 127 з них, у тому числі 17 ЗВО.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДОМОСТІ
органів державної влади та національних академій наук щодо впливу діяльності у сфері трансферу технологій на фінансовий стан
підприємств, установ та організацій
у 2020 році

Показник	Код рядка	Од. виміру	Організації		
			Усього	з них, що здійснюють трансфер технологій	у тому числі ЗВО
1	2	3	4	5	6
Кількість організацій	1000	од.	678	127	17
Чистий дохід від реалізації продукції	1100	тис. грн	88507,02	88507,02	11525,72
Собівартість реалізованої продукції	1200	тис. грн	109227,92	109227,92	13469,92
Доходи за договорами на передання технологій – усього у тому числі за формами передання	1310	од.	2248	2248	448
	1320	тис. грн	100805,37	100805,37	19814,66
права на патенти	1311	од.	255	255	0
	1321	тис. грн	2107,30	2107,30	0
ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей	1312	од.	374	374	34
	1322	тис. грн	22669,53	22669,53	621,63
результатів досліджень та розробок	1313	од.	1307	1307	407
	1323	тис. грн	75525,24	75525,24	19193,04
ноу-хау, угоди на передання технологій	1314	од.	305	305	0
	1324	тис. грн	503,31	503,31	0
Видатки на матеріальне заохочення (із рядка 1320)	1400	тис. грн	12543,63	12543,63	4046,33

Продовження

1	2	3	4	5	6
виплата винагороди авторам технологій	1411	осіб	654	654	175
	1421	тис. грн	7452,13	7452,13	3620,83
виплата винагороди особам, які здійснюють трансфер технологій	1412	осіб	396	396	92
	1422	тис. грн	5091,48	5091,48	425,5
Витрати за договорами на придбання технологій – усього	1510	од.	728	728	202
	1520	тис. грн	145693,87	145693,87	2728,88
у тому числі за формами придбання	1511	од.	189	189	13
права на патенти	1521	тис. грн	251,55	251,55	19,70
ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей	1512	од.	20	20	2
	1522	тис. грн	361,10	361,10	28
результатів досліджень та розробок	1513	од.	518	518	187
	1523	тис. грн	145071,38	145071,38	2681,18
ноу-хау, угоди на придбання технологій	1514	од.	1	1	0
	1524	тис. грн	9,84	9,84	0